

Maurice Bardèche (1907-1998)

Druhý díl naleznete **zde**, třetí závěrečný **tady**.

Autor: Maurice Bardèche

Diktatura je věčná. Římané, když se jejich vlast ocitla v ohrožení, pozastavovali působení republikánských svobod. Stejně tak Konvent. Režim „vlasti v nebezpečí“ je režim autoritářský, nastolený ve vážných případech (*Ernstfall*) k zachování nezávislosti a k záchraně země vůbec. Válčící státy, obležená města nebo země rozdělené občanskou válkou musejí být řízeny autoritářsky, bez ohledu na svou aktuální politickou reprezentaci.

Typické pro tyto metody je omezení ustálených svobod a především jistě ukáznění svobodné rozpravy. Toto ukáznění může být, případ od případu, dobrovolné či vynucené. Smyslem těchto dočasných autoritářských režimů je po dobu trvání krize sjednotit všechny síly země v mocný svazek a nedovolit tak soukromým zájmům nebo zahraničnímu působení využívat síly potřebné ke společné obraně k vlastnímu prospěchu.

Může se však toto autoritářské řízení státu, přijímané – a někdy dokonce vyžadované – lidmi v časech krize, stát běžnou metodou vládnutí i po pomínutí nebezpečí? Fašismus je přitakávající odpovědí na tuto otázku. Podle fašistických stran právě lehkomyšlné a rutinní zneužívání svobody vede k pravidelným obdobím nebezpečí, kdy se v ohrožení ocitají nezávislost i samotné přežití národa. Cítí tedy potřebu předejít návratu těchto pravidelných krizí a přijmout jistou míru národní disciplíny jakožto normální. Stávající podmínky politického života podle nich vystavují všechny země neustálému nebezpečí. Opatření nezbytná k zajištění jejich nezávislosti a spásy musejí být podniknuta bezodkladně, nemá-li země zůstat bezbranná, až přijde nebezpečí.

Fašismus je v první řadě pragmatické řešení navržené samotnou krizí, případně pak její hrozbou. Takto povstává ve všech zemích světa a proto má také tolik různých tváří. Svou formu i inspiraci si tato obranná reakce vypůjčuje z obrazu, jaký nejuvědomělejší a nejenergičtější muži té které země mají o své minulosti a duchu své rasy. Celý fašismus je reakcí na současnost a celá fašistická reakce je vzkříšením minulosti. Fašismus je ze své podstaty nacionalistický, a tak bývají jeho cíle pro cizince často „nepřeložitelné“ a někdy i nevhodné k „vývozu“. To vysvětluje i námitky těch objektivnějších z jeho nepřátel, konkrétně že dokáže probouzet jedině národní cítění, nepotřebné pro cizince, což pravidelně vede k politice usilování o prestiž, k sobeckým výbojům a dobytčinství.

To je zřejmě nejrozšířenější omyl v chápání fašismu – tedy alespoň z těch, kterými vůbec má smysl se zabývat. Fakta podle všeho navíc tento závěr podporují, když lze dva nejslavnější příklady předválečného fašismu využít na obranu tohoto výkladu.

Tato teze však nebere v potaz válečné proměny fašistické ideje s tím, jak se stále jasněji ukazovala tvář moderního světa, ani skutečný obsah fašismu, jež nahradil jeho různé instinktivní verze a který se ostatně také vyvinul pod tlakem války a v reakci na morální svět, v němž od skončení bojů žijeme.

Válečný vývoj fašismu unikl pozornosti takřka všech pozorovatelů, tolik chtivých jej odsoudit a často lidí bez většího zájmu o skutečnou historii. Na začátku války byl fašismus nacionalistický, pyšný, neochvějný. Zdůrazňoval triumf jistých lidských ctností nad určitou lidskou prostředností. Tento triumf pak proti veškerým námitkám nekompromisně prosazoval; nesliboval nic a jen málo mu záleželo na obdivu či nějaké domnělé nápodobě.

Poté ovšem obrovitá figura války, přízrak obou velkých pólů moderní doby vynořivší se z mlhy, v níž tyto póly (SSSR a USA) byly stěží rozeznatelné, přiměla fašisty, aby si uvědomili křehkost, ale i význam fašismu. Tehdy Hitlerova vláda promluvila k Evropě: coby budoucnost, odměna, obroda. Na tom, zda šlo o klam nebo upřímnou nabídku, příliš nezáleželo. Pro ty, kdo pro fašismus žili a bojovali, dostala fašistická myšlenka dramaticky nový obsah, jaký dříve neměla.

Už předtím slyšeli, že fašismus je nejlepší obranou proti komunismu a také bojem proti ničivému liberalismu. Nyní ale také věděli, že fašismus je bojem na život a na smrt, zoufalou obranou. Že fašistické vítězství představuje jedinou šanci k vytvoření třetího řádu, třetího světa a že jeho porážka by na kdovíjak dlouho muže odsoudila k neplodnému odporu proti liberální demokracii a komunismu.

Věděli také, že myšlenka evropské jednoty není pouhá propaganda: tato jednota je nezbytná; je to jediná záchrana před párem vynořivších se monster; a bylo jim jasné, že kdyby fašismus válku prohrál, k uskutečnění této jednoty by nedošlo, protože Evropa by stala podmaněnou zemí; součástí Spojených států či sovětského Ruska; závislým územím, novým typem kolonie a nikdy by nedostala šanci uskutečnit toto originální pojetí politiky ani novou ideu člověka, jež ji jako jediný mohl podepřít.

Jestli Ribbentrop s Goebbelsem lhali, zda i dál snili o anexích a hegemonii, na tom vůbec nesejde. Fašistická idea prošla proměnou a nabyla své konečné formy i bez nich. Vznikla mezi těmi, kdo bojovali, umírali a na něž už zanedlouho čekaly proskripce a tribunály. Vyrostla z oběti a následného pronásledování. To je vždy křest idejí dějinami. Fašismus (by) nemusel přežít vítězství fašismu. Jeho dnešní paradoxní vzkříšení, obživení s novou tváří, s tolika novými tvářemi, je výsledkem tohoto spontánního života v boji, ve zkoušce ohněm, uprostřed zkázy, „zemře-li však (zrno)...“ 1] Zrno je mrtvé, zcela prohnílé a země je dnes vyprahlá – a dme se novým, nám důvěrně známým životem.

Válka fašisty také naučila, proč jsou fašisty. Propaganda vítězů odhalila prý „pravou tvář fašismu“: Varšavské ghetto a vyhlazovací tábory – ukazovali tisíce mrtvol a volali po spravedlnosti. Fašismus ale není zodpovědný za mrtvolu, ani za válku nebo za ilegální a podzemní válku, jež poprvé v dějinách necílila na komatanty, nýbrž na civilisty. V předchozích kapitolách jsme fašismus oddělili od neprávem použitých a otřesných

vyhlazovacích metod, když jsme ukázali, že fašismus neústí v rasismus, a fašisté tak nemusejí přijímat zodpovědnost za politiku, k níž jejich doktrína nevede.

Nevede k válečným zločinům, jež jsou následkem úchylného výkladu rasismu, ale připisovány jsou fašistické brutalitě: demokratické i komunistické síly za války více než dostatečně prokázaly, že tyto ukrutnosti nenáleží jediné straně a že se jich dopouštějí všechny strany. Navíc vynález protipartyzánské války a ilegální zásahy civilistů válečnými akty pramení z obranných opatření přijatých vojenským velením na ochranu svých vojáků – ani tato reakce pak nebyla vyhrazena pouze fašistickým zemím. Také armády demokratických zemí se za podobných okolností musely bránit metodami tížícími svědomí každého vojáka, v podobné válce jsou však nevyhnutelné. Příklady, jež by bylo možné snášet, každému vytanou snadno na mysli: dokazují pak jediné to, že žádný stát ani režim nedokáže uniknout osudu represálií tehdy, jakmile je sebeobrana tváří tvář akcím protivníka nevyhnutelná. Tento závěr potvrzují i fakta, která nám ukazují, že kampaně vedené stran ukrutností protivníka nejsou o mnoho víc než nástroj propagandy. Jakkoliv tyto ukrutnosti nepochybně jsou jednou z nejhorších skvrn naší doby, jejich zneužívání nepoctivými a pokryteckými intelektuály je ohavné bezmála stejně.

Zatímco si takto protivníci fašismu představují, že válka odhalila „pravou tvář“ mužů smýšlejících odlišně od nich, fašisté objevili pojetí člověka a řádu, za něž bojují. Především pochopili, že nebojují za vzkříšení Svaté říše římské ani Caesarových legií a že teutonští rytíři, centurioni, samurajové nebo křižáci byli jen geografickými a dobovými projevy obrazu, jež si sami [fašisté] nesli v sobě. Při srovnávání svých idejí o životě a člověku s těmi nabízenými liberální demokracií pochopili, o co mohou v případě porážky přijít a co už ztrácejí. Uvědomili si existenci *fašistického člověka*, morálního typu příliš nového, než aby již stihl najít svého historika. Fašistický člověk byl v nich; byl však uvržen do temnoty vrhané stínem skulptury gestapa vztyčené s velkou slávou, jež napříště měla stát na veřejném prostranství dějin. Dnes je však fašistický člověk zpět a „gestapo“ změnilo strany.

Tento nový obraz člověka je tím, na čem skutečně záleží. *Charakteristiky* fašismu jsou, jak jsme viděli, zpochybnitelné, a jen hrstka z nich byla zachována v „logické“ definici fašismu. Jediná strana, policejní metody, propaganda, cézarismus, ani samotná existence Führera nejsou jeho nezbytnými prvky; tím méně za ně pak lze označit spojenectví s reakční politikou, členství otevřené masám, nevyhnutelnost činů k navýšení mezinárodní prestiže a vojenské vpády.

Pevné a stabilní vedení národa, přednost národních zájmů před soukromými, nezbytnost kázně věrně zemí přijímané – toto jsou skutečné politické základy fašismu vycházející z jeho samotné definice. Moc ve fašistickém státě může vykonávat ústřední výbor, rada, junta nebo i vybraný vůdce; takováto vláda nemusí být nutně krutá ani nespravedlivá. Může být i snášenlivá a pružná. Klíčovým politickým nástrojem fašismu je úloha, již propůjčuje menšině nezaujatých a oddaných bojovníků, schopných vést příkladem svého vlastního života a přinést tak poselství spravedlivého, věrného a čestného zřízení. Proslulé „fašistické metody“ tedy procházejí neustálým přehodnocováním. Mnohem důležitější než mechanismus jsou proto ideje, které fašismus o člověku a svobodě vyznává.

Poznámka

1] Bible, Jan, 12:24.

„Fašistický sen“ je třetí a závěrečnou částí díla Maurice Bardècheho *Qu'est-ce que le fascisme?* (Co je fašismus?) (Paříž: Les Sept Couleurs, 1961). Z francouzštiny přeložil Greg Johnson, první část, **The Fascist Dream, Part 1**, vyšla anglicky na webu Counter-Currents Publishing 1. října 2013.